

Uchwała Nr 19/317/24/VI
Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego
z dnia 30 kwietnia 2024 roku

w sprawie przyjęcia Warmińsko-Mazurskiego Ramowego Programu Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej.

Na podstawie art. 6 ust. 6 pkt 3 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. (Dz.U. z 2024 poz. 424) o przeciwdziałaniu przemocy domowej uchwała się, co następuje:

§ 1.

Przyjmuje się Warmińsko-Mazurski Ramowy Program Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej, będący integralną częścią Warmińsko-Mazurskiego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2021-2026. Ww. Program stanowi załącznik do niniejszej Uchwały.

§ 2.

Wykonanie Uchwały powierza się Dyrektorce Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Zarządu Województwa
Warmińsko-Mazurskiego

Marcin Kuchciński

WARMIŃSKO-MAZURSKI RAMOWY PROGRAM OCHRONY OSÓB DOZNAJĄCYCH PRZEMOCY DOMOWEJ

Przemoc domowa oraz jej skutki wymagają szerokiego i kompleksowego podejścia do zadań związanych z jej przeciwdziałaniem. Podstawową zasadą działań na rzecz osób doświadczających przemocy domowej jest zapewnienie im bezpieczeństwa i ochrony przed krzywdzeniem. Należy uznać, że zarówno przyczyny, jak i skutki zjawiska przemocy, stanowią bardzo szerokie spektrum, a działania podejmowane na rzecz osób doświadczających przemocy domowej, w celu maksymalizacji ich skuteczności, powinny być interdyscyplinarne.

Warmińsko-Mazurski Ramowy Program dla Osób Doznających Przemocy Domowej to zbiór działań i usług, które mają na celu zapewnienie wsparcia i ochrony osobom, które doznają przemocy domowej. Program ten obejmuje różne aspekty działań: diagnostyczne, profilaktyczno-informacyjne, interwencyjne oraz wspierające. Prawne ramy ochrony osób doznających przemocy domowej reguluje ustawa o przeciwdziałaniu przemocy domowej, która określa zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej, zasady postępowania wobec osób dotkniętych przemocą domową oraz zasady postępowania wobec osób stosujących przemoc domową.

Program wskazuje przykładowy katalog działań pomocowych, które stanowią niezbędne minimum w pracy z osobami doświadczającymi przemocy w celu zapewnienia im bezpieczeństwa i wsparcia.

Przedstawione w Programie działania służą przede wszystkim skoordynowaniu lokalnych działań pomocowych, gdzie jest realizowana bezpośrednia praca z osobami doświadczającymi przemocy domowej.

Materiał niniejszy ma posłużyć samorządom lokalnym jako wskazówka w budowaniu własnego lokalnego systemu ochrony osób doznających przemocy domowej. W dokumencie podkreśla się konieczność objęcia osób doznających przemocy domowej – spójną, różnorodną i zindywidualizowaną pomocą.

PODSTAWY PRAWNE WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO RAMOWEGO PROGRAMU OCHRONY OSÓB DOZNAJĄCYCH PRZEMOCY DOMOWEJ

- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej;
- Rządowy Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024-2030;
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 września 2023 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”;
- Rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 20 czerwca 2023 r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla osób doznających przemocy domowej oraz wymagań kwalifikacyjnych wobec osób zatrudnionych w tych ośrodkach;
- Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.

DEFINIOWANIE PRZEMOCY DOMOWEJ

Przez przemoc domową należy rozumieć jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie, wykorzystujące przewagę fizyczną, psychiczną lub ekonomiczną, naruszające prawa lub dobra osobiste osoby doznającej przemocy domowej, w szczególności:

- narażające tę osobę na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia lub mienia,
- naruszające jej godność, nietykalność cielesną lub wolność, w tym seksualną,
- powodujące szkody na jej zdrowiu fizycznym lub psychicznym,
- wywołujące u tej osoby cierpienie lub krzywdę, ograniczające lub pozbawiające tę osobę dostępu do środków finansowych lub możliwości podjęcia pracy lub uzyskania samodzielności finansowej,
- istotnie naruszające prywatność tej osoby lub wzbudzające u niej poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia, w tym podejmowane za pomocą środków komunikacji elektronicznej¹.

OSOBY DOZNAJĄCE PRZEMOCY DOMOWEJ

Osoba doznająca przemocy domowej to osoba, wobec której zastosowano naruszenie:

- nietykalności fizycznej oraz psychicznej w formie szantażu emocjonalnego czy manipulacji,
- godności osobistej,
- intymności,

¹ Art. 2 ust. 1 pkt. 1 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. z 2024 r. poz. 424)

- własności, również w sposób ograniczenia lub pozbawienia środków finansowych,
- obowiązku do opieki nad nią.

Ustawodawca określił relacje i stosunki, które łączą osobę doznającą przemocy domowej z osobą ją stosującą. Najczęściej przez osobę doznającą przemocy rozumie się:

- małżonka, także w przypadku, gdy małżeństwo ustało lub zostało unieważnione, oraz jego wstępnych, zstępnych, rodzeństwo i ich małżonków,
- wstępnych i zstępnych oraz ich małżonków,
- rodzeństwo oraz ich wstępnych, zstępnych i ich małżonków,
- osobę pozostającą w stosunku przysposobienia i jej małżonka oraz ich wstępnych, zstępnych, rodzeństwo i ich małżonków,
- osobę pozostającą obecnie lub w przeszłości we wspólnym pożyciu oraz jej wstępnych, zstępnych, rodzeństwo i ich małżonków,
- osobę wspólnie zamieszkującą i gospodarującą oraz jej wstępnych, zstępnych, rodzeństwo i ich małżonków,
- osobę pozostającą obecnie lub w przeszłości w trwałej relacji uczuciowej lub fizycznej niezależnie od wspólnego zamieszkiwania i gospodarowania,
- małoletniego,
- małoletniego będącego świadkiem przemocy domowej wobec osób, o których mowa powyżej².

Według danych z Warmińsko-Mazurskiego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2021-2026 osobami najczęściej doświadczającymi przemocy domowej są kobiety i dzieci, rzadko mężczyźni. Osoba doznająca przemocy to osoba posiadająca zespół cech, które ułatwiają osobie stosującej przemoc krzywdzenie jej. Zjawisko przemocy przede wszystkim dotyczy osób słabszych fizycznie lub/i słabszych psychicznie, często po wcześniejszych chorobach, urazach czy załamaniach/problemach psychicznych. Długotrwałe funkcjonowanie z osobą stosującą przemoc może spowodować u osoby doznającej przemocy utratę zdolności do racjonalnej oceny sytuacji i grożącego niebezpieczeństwa, wtedy powstaje tak zwany syndrom wyuczonej bezradności – zaprzestanie obrony i poddanie się. Dlatego ważne jest jak najszybsze podjęcie działań wobec osób doznających przemocy.

PRZYCZYNY TRUDNOŚCI W POMAGANIU OSOBIE DOZNAJĄCEJ PRZEMOCY DOMOWEJ

Osoby doznające przemocy bardzo często popadają w skrajne emocje, często towarzyszy tym osobom tak zwana „huśtawka emocjonalna”, która między innymi

² Art. 2 ust. 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. z 2024 r. poz. 424)

powoduje trudności w prawidłowej ocenie sytuacji. Inną przyczyną bierności wobec przemocy może być manipulowanie przez osobę stosującą przemoc, która twierdzi, że kocha i obiecuje poprawę, a każde kolejne zachowanie przemocowe to tylko incydent – przecież należy wierzyć ludziom, zwłaszcza najbliższym. Osoba doznająca przemocy często żyje przekonaniem, że w każdym związku opartym na miłości występuje przemoc, bo tak żyła też babcia i matka. Wśród osób doznających przemocy pojawi się pewność, że nie poradzą sobie same, że nie będą w stanie na nowo ułożyć sobie życia – bo po prostu boją się samotności. Osoba doznająca przemocy często może znajdować się w sytuacji zależności finansowej od osoby stosującej przemoc. Osoba doznająca przemocy wierzy, że nie poradzi sobie materialnie, więc wybiera życie na zasadach oprawcy. Niestety bywa, że osoby doznające przemocy z jednej strony boją się zemsty osoby stosującej przemoc domową, a z drugiej – boją się upokorzenia i wstydu. Osoby doznające przemocy nie szukają pomocy, bo nie wierzą w jej skuteczność, gdyż kiedyś ta okazana była niewystarczająca. Wszechobecne poczucie samotności i przerażenia oraz często zerwane więzi z bliskimi mogą powodować obawę, że nikt nigdy im nie pomoże.

Cel główny Programu

Ochrona osób doznających przemocy domowej w województwie warmińsko-mazurskim.

Cele szczegółowe Programu

- Określenie problemów osób doznających przemocy domowej poprzez przeprowadzenie diagnozy.
- Zapewnienie zintegrowanej i profesjonalnej pomocy osobom dotkniętym przemocą domową przez służby działające w środowisku lokalnym.
- Wsparcie i wzmacnianie lokalnych systemów przeciwdziałania przemocy domowej.
- Profesjonalizacja kadr działających w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej.
- Monitorowanie i ewaluacja ramowego programu ochrony osób doznających przemocy domowej.

Należy podkreślić, że cele szczegółowe programu ochrony osób doznających przemocy domowej są jednocześnie standardami prowadzenia programów. Obejmują obszary, na których należy się skoncentrować, aby w rezultacie wpłynąć na poprawę jakości życia, zmianę przekonań i postaw społecznych osoby doznającej przemocy domowej.

STRUKTURA PROGRAMU OCHRONY OSÓB DOZNAJĄCYCH PRZEMOCY DOMOWEJ

Diagnoza środowiska lokalnego

Podmioty odpowiedzialne za opracowanie i realizację programu ochrony osób doznających przemocy domowej powinny posiadać aktualne dane dotyczące skali zjawiska przemocy w środowisku lokalnym uczestników, również na tle danych wojewódzkich. Należy w tym celu dokonać analizy w następujących zakresach:

- Sytuacja społeczna oraz psychospołeczna, ekonomiczna, demograficzna osób doznających przemocy domowej, a także wskazanie ich potrzeb na podstawie: diagnozy skali zjawiska przemocy domowej, analizy danych określających skalę zjawiska przemocy domowej, analizy danych w ujęciu dynamicznym – porównanie skali zjawiska na przestrzeni np. 3 lat, analizy struktury uczestników programu, np. dorosłych (w tym osób starszych i z niepełnosprawnościami), dzieci (w tym z niepełnosprawnościami), analizy efektywności i skuteczności realizowanego wsparcia, zarówno instytucji jak i odbiorców programu.
- Podmioty zaangażowane w pomoc oraz oferowane formy pomocy na podstawie: analizy i identyfikacji podmiotów zobligowanych do działań w obszarze pomocy osobom doznającym przemocy domowej, analizy i diagnozy zasobów, którymi podmiot realizujący program dysponuje w obszarze ochrony osób doznających przemocy domowej, analizy i identyfikacji innych podmiotów pomocowych (stowarzyszeń i fundacji działających w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej), identyfikacji i wskazania placówek specjalistycznego wsparcia o zasięgu powiatowym, wojewódzkim czy krajowym.
- Dostępne zasoby kadrowe na tle niezbędnych zasobów kadrowych, na podstawie: specjalistów przygotowanych (stopień przygotowania) do realizacji zadań w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej, poziomu potrzeb i dostępności do specjalistów.

Lokalna diagnoza zjawiska przemocy domowej pozwoli na szczegółowe określenie potrzeb i kierunków działań oraz pomoże w prawidłowym wyborze działań realizatorom programu. Pozyskanie danych powinno odbywać się poprzez analizę dostępnych danych statystycznych i poprzez przeprowadzanie badań, np. ankietowych.

Działania podejmowane w ramach programu ochrony osób doznających przemocy domowej

Założone cele programu mogą być realizowane poprzez szczegółowe działania:

- **Diagnostyczne**, polegające na systematycznym badaniu środowiska lokalnego i szczegółowej, indywidualnej diagnozie osób dotkniętych przemocą domową. Diagnoza indywidualna powinna wykorzystywać dostępną dokumentację medyczną, psychologiczną i inną uzyskaną w toku współpracy w zakresie pomocy osobie doznającej przemocy domowej (np. przez zespół interdyscyplinarny czy grupę diagnostyczno-pomocową). Szczególnie istotne jest wskazanie ograniczeń i lokalnych barier w działaniach pomocowych w celu ich niwelowania.
- **Profilaktyczno-informacyjne**, polegające na pogłębianiu wiedzy oraz budowaniu świadomości w społeczeństwie, szczególnie na temat zjawiska przemocy domowej – jej przyczyn oraz skutków czy powstawania mechanizmów przemocy.
- **Edukacyjne**, w zakresie możliwości i form udzielania pomocy osobom doznającym przemocy poprzez promocję postaw wychowawczych i zachowań społecznych wolnych od każdego rodzaju przemocy. Zaczynając od promocji metod wychowawczych, które negują używanie przemocy i kar cielesnych wobec dzieci, po promocję prawidłowych zachowań wobec osób starszych. Upowszechnianie i promowanie takich zachowań może odbywać się poprzez: realizację lokalnych kampanii informacyjnych, promowanie działań lokalnych podmiotów działających w obszarze przeciwdziałania przemocy (informatory, broszury, spoty), upowszechnianie informacji o „dobrych praktykach” w zakresie działań realizowanych przez podmioty krajowe.
- **Interwencyjne**, polegające na bezzwłocznym stworzeniu bezpiecznych warunków umożliwiających osobom doznającym przemocy domowej wyjście z kręgu przemocy. Zapewnienie poradnictwa prawnego, psychologicznego, medycznego, socjalnego i rodzinnego poprzez organizację dostępności do specjalistów – punktów konsultacyjnych, poradnictwa telefonicznego. Udzielanie wsparcia w ramach interwencji kryzysowej dla osób doznających przemocy domowej oraz ich rodzin, organizacja i prowadzenie grup terapeutycznych, socjoterapeutycznych, grup wsparcia dla osób doznających przemocy domowej. Należy również realizować wsparcie w formie porad pedagogiczno-wychowawczych dla rodziców i ich dzieci, wszelkich warsztatów umiejętności społecznych i wychowawczych, rozwoju osobistego, zachowań asertywnych, wzmacniania poczucia własnej wartości jak również trening samoobrony dla kobiet. Natomiast dla dzieci zajęcia i warsztaty:

socjoterapia, reedukacja, terapia psychiatryczna, terapia psychologiczna, wsparcie pedagogiczne.

- **Wspierające**, polegające na partycypacyjnym modelu tworzenia lokalnych programów wsparcia terapeutycznego i pomocy psychologicznej dla osób doznających przemocy domowej oraz na systematycznym podnoszeniu jakości tej pomocy, m.in. poprzez podnoszenie kompetencji lokalnych specjalistów. Ciągłe wzmacnianie lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy domowej poprzez rozwój współpracy podmiotów realizujących wsparcie oraz włączanie i wzmacnianie współpracy z organizacjami pozarządowymi.

ZASADY I SPOSÓB REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY OSÓB DOZNAJĄCYCH PRZEMOCY DOMOWEJ

W celu efektywnego prowadzenia działań w ramach programu ochrony osób doznających przemocy domowej należy jasno określić zasady jego realizacji, w tym:

- Miejsce realizacji programu (inne niż miejsce realizowania programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową lub w przypadku tego samego miejsca – w godzinach uniemożliwiających kontakt osoba doświadczająca przemocy domowej – osoba stosująca przemoc domową).
- Czas trwania programu i poszczególnych jego części wraz z określeniem częstotliwości spotkań.
- Formy realizacji programu, wraz z ramami czasowymi poszczególnych części (zajęcia indywidualne/grupowe, warsztaty, ćwiczenia, studium przypadku, sesje terapeutyczne itd.).
- Reguły pracy w trakcie trwania programu, zasady usprawiedliwiania ewentualnych nieobecności, warunki ukończenia programu (kontrakt indywidualny z każdym uczestnikiem).
- Zasady współpracy z innymi instytucjami.
- Liczbę uczestników.
- Rodzaj prowadzonej dokumentacji.
- Monitoring i ewaluację programu.
- Harmonogram prac w programie, wraz z określeniem ram czasowych.

USTAWOWE FORMY POMOCY NA RZECZ OSOBY DOZNAJĄCEJ PRZEMOCY DOMOWEJ

Osobie doznającej przemocy domowej udziela się bezpłatnej pomocy, w szczególności w formie:

- Poradnictwa medycznego, psychologicznego, prawnego, socjalnego, zawodowego i rodzinnego.
- Interwencji kryzysowej i wsparcia.
- Ochrony przed dalszym krzywdzeniem, przez uniemożliwienie osobie stosującej przemoc domową korzystania ze wspólnie zajmowanego mieszkania z osobą doznającą przemocy domowej oraz zakazanie kontaktowania się i zbliżania się do osoby doznającej przemocy domowej.
- Zapewnienia osobie doznającej przemocy domowej bezpiecznego schronienia, np. w specjalistycznym ośrodku wsparcia dla osób doznających przemocy domowej.
- Badania lekarskiego w celu ustalenia przyczyn i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy domowej oraz wydania zaświadczenia lekarskiego w tym przedmiocie.
- Zapewnienia osobie doznającej przemocy domowej, która nie ma tytułu prawnego do lokalu zajmowanego wspólnie z osobą stosującą przemoc domową, pomocy w uzyskaniu mieszkania.
- Osobie doznającej przemocy domowej udziela się informacji o dostępnych formach wsparcia.

REALIZATORZY PROGRAMÓW OCHRONY OSÓB DOZNAJĄCYCH PRZEMOCY DOMOWEJ

Za najważniejsze podmioty mogące realizować programy ochrony osób doznających przemocy domowej należy uznać:

- Samorząd gminy, powiatu i samorząd województwa.
- Jednostki organizacyjne pomocy społecznej (MOPS, GOPS, CUS, PCPR).
- Ośrodki i punkty interwencji kryzysowej.
- Specjalistyczne ośrodki wsparcia dla osób doznających przemocy domowej.
- Komisje ds. rozwiązywania problemów alkoholowych.
- Zespoły interdyscyplinarne.
- Punkty konsultacyjne.
- Jednostki wymiaru sprawiedliwości.
- Jednostki ochrony porządku publicznego (policja, prokuratura, sądy).
- Placówki oświaty.
- Placówki ochrony zdrowia (ośrodki zdrowia, oddziały ratunkowe, pogotowie ratunkowe, placówki leczenia odwykowego, poradnie zdrowia psychicznego).
- Inne podmioty, w tym organizacje pozarządowe, Kościoły i związki wyznaniowe.

W programie należy ująć kompleksową informację dotyczącą zasobów instytucjonalnych i personalnych wraz z krótką charakterystyką ich działalności. Gmina/powiat opracowujący program ochrony ofiar winny stworzyć mapę zasobów

obejmującą wszystkie podmioty wchodzące w skład gminnego/powiatowego systemu przeciwdziałania przemocy. W mapie zasobów gminy należy uwzględnić także podmioty obejmujące swoim działaniem powiat i województwo.

ZAKRES DZIAŁAŃ POSZCZEGÓLNYCH PODMIOTÓW REALIZUJĄCYCH PROGRAM

Policja

- Podejmuje interwencje w sytuacji uzyskania zgłoszenia o wystąpieniu przemocy domowej oraz wszczyna procedurę „Niebieskie Karty”.
- Udziela osobie doznającej przemocy domowej niezbędnej pomocy, w tym pierwszej pomocy przedmedycznej.
- Podejmuje, w razie potrzeby, niezbędne czynności zapewniające ochronę życia, zdrowia i mienia osób, co do których istnieje podejrzenie, że są dotknięte przemocą domową (włącznie z zastosowaniem na podstawie odrębnych przepisów w stosunku do osoby, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc domową, środków przymusu bezpośredniego i zatrzymania).
- Przeprowadza, o ile to możliwe, z osobą stosującą przemoc domową rozmowy, w szczególności o odpowiedzialności karnej za znęcanie się fizyczne, psychiczne lub inne oraz wzywa osobę stosującą przemoc domową do zachowania zgodnego z prawem i zasadami współżycia społecznego.
- Wydaje wobec osoby stosującej przemoc domową stwarzającej zagrożenie dla życia lub zdrowia osoby doznającej tej przemocy, nakaz natychmiastowego opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia i zakaz zbliżania się do wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia, zwany „nakazem i zakazem”.
- Wydaje wobec osoby stosującej przemoc domową stwarzającej zagrożenie dla życia lub zdrowia osoby doznającej tej przemocy, zakaz zbliżania się do tej osoby na wyrażoną w metrach odległość lub zakaz kontaktowania się z osobą doznającą przemocy domowej.
- W przypadku zgłoszenia lub stwierdzenia popełnienia przestępstwa ściganego z urzędu (np. znęcanie się), wszczyna postępowanie przygotowawcze przeciwko osobie stosującej przemoc.
- Zabezpiecza ślady i dowody popełnienia przestępstwa.
- Motywuje osoby, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc domową, do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych oraz psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową.
- Podejmuje działania mające na celu zapobieganie zagrożeniom mogącym występować w rodzinie, w szczególności systematyczne składanie wizyt sprawdzających stan bezpieczeństwa osoby doznającej przemocy domowej,

w zależności od potrzeb określonych przez zespół interdyscyplinarny lub grupę diagnostyczno-pomocową.

- Wspólnie z pracownikiem socjalnym, a także lekarzem, ratownikiem medycznym lub pielęgniarką, podejmuje decyzję o odebraniu dziecka z rodziny, w sytuacji bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia dziecka w związku z przemocą domową.
- Informuje rodziców lub opiekunów prawnych bądź faktycznych dziecka o prawie do złożenia przez nich zażalenia do właściwego sądu opiekuńczego na odebranie dziecka oraz o możliwości złożenia zażalenia za pośrednictwem pracownika socjalnego bądź policjanta dokonującego odebrania dziecka (pouczenie o przysługujących w tym wypadku prawach należy wręczyć na piśmie).
- W przypadku, gdy rodzice lub opiekunowie dziecka zdecydują się złożyć zażalenie za pośrednictwem w/w policjanta, niezwłocznie dostarcza je do właściwego sądu opiekuńczego.
- Ponadto przedstawiciele Policji wchodzi w skład zespołów interdyscyplinarnych ds. przeciwdziałania przemocy domowej, powołanych przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta, a także tworzonych przez zespół grup diagnostyczno-pomocowych.

Pomoc społeczna

- Przeprowadza wywiad środowiskowy umożliwiający diagnozę sytuacji rodziny lub osoby.
- W przypadku, w którym istnieje podejrzenie stosowania przemocy domowej, wszczyna procedurę „Niebieskie Karty”.
- Przygotowuje wszechstronny plan pomocy.
- Monitoruje efekty podjętych działań.
- Pracownik socjalny, wspólnie z policjantem, lekarzem i ratownikiem medycznym lub pielęgniarką, podejmuje decyzję o odebraniu dziecka z rodziny, w sytuacji bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia dziecka w związku z przemocą domową.
- Pomaga w załatwianiu spraw urzędowych i innych ważnych spraw bytowych.
- Udziela szeroko rozumianego poradnictwa, np. prawnego, psychologicznego lub wskazuje miejsca, gdzie można uzyskać taką pomoc.
- Udziela informacji o przysługujących świadczeniach i formach pomocy.
- Informuje o możliwościach uzyskania pomocy w środowisku lokalnym.
- Wskazuje miejsca zajmujące się pomaganiem osobom doznającym przemocy domowej, w tym możliwości otrzymania schronienia np. w schroniskach, hostelach, ośrodkach.
- W przypadku stwierdzenia bądź podejrzenia popełnienia przestępstwa powiadamia organy ścigania.
- Współpracuje z innymi instytucjami i organizacjami.

- Może prowadzić rozmowy z osobami, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc domową, na temat konsekwencji stosowania przemocy domowej oraz informuje te osoby o możliwościach podjęcia leczenia lub terapii i udziale w programach korekcyjno-edukacyjnych oraz psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową.
- Pracownicy pomocy społecznej wchodzi w skład zespołów interdyscyplinarnych ds. przeciwdziałania przemocy domowej, powołanych przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta, a także tworzonych przez zespół grup diagnostyczno-pomocowych.

Komisje Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

- Diagnozują sytuację i potrzeby osoby, co do której istnieje podejrzenie, że doznaje przemocy domowej.
- W przypadku, w którym zaistnieje podejrzenie stosowania przemocy domowej, wszczynają procedurę „Niebieskie Karty”.
- Udzielają kompleksowych informacji o możliwościach uzyskania pomocy, w szczególności psychologicznej, prawnej, socjalnej i pedagogicznej oraz wsparcia, w tym informacji o instytucjach i podmiotach świadczących specjalistyczną pomoc na rzecz osób doznających przemocy domowej.
- Powiadamiają o formach pomocy dzieciom doznającym przemocy domowej oraz instytucjach i podmiotach świadczących tę pomoc.
- Informują o możliwościach podjęcia dalszych działań mających na celu poprawę sytuacji osoby, co do której istnieje podejrzenie, że doznaje przemocy domowej.
- Organizują niezwłocznie dostęp do pomocy medycznej, jeżeli wymaga tego stan zdrowia osoby, co do której istnieje podejrzenie, że doznaje przemocy domowej.
- Mogą prowadzić rozmowy z osobami, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc domową, na temat konsekwencji stosowania przemocy domowej oraz informują te osoby o możliwościach podjęcia leczenia lub terapii i udziale w programach korekcyjno-edukacyjnych oraz psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową.

Placówki oświaty

- Diagnozują sytuację i potrzeby osoby, co do której istnieje podejrzenie, że doznaje przemocy domowej (w tym w szczególności dzieci).
- Wszczyna procedurę „Niebieskie Karty” w przypadku podejrzenia występowania przemocy domowej.
- Udzielają kompleksowych informacji rodzicowi, opiekunowi prawnemu, faktycznemu lub osobie najbliższej o możliwościach pomocy psychologicznej, prawnej, socjalnej i pedagogicznej oraz wsparcia rodziny (w tym o formach pomocy dzieciom świadczonych przez instytucje i podmioty w zakresie specjalistycznej pomocy na rzecz osób doznających przemocy domowej).

- Informują o możliwościach podjęcia dalszych działań mających na celu poprawę sytuacji osoby, co do której istnieje podejrzenie, że doznaje przemocy domowej.
- Organizują niezwłoczny dostęp do pomocy medycznej, jeżeli wymaga tego stan zdrowia osoby, co do której istnieje podejrzenie, że doznaje przemocy domowej.
- W przypadku stwierdzenia lub podejrzenia popełnienia przestępstwa powiadamiają organy ścigania.

Placówki ochrony zdrowia

- Udzielają pomocy medycznej, w tym rozpoznają sygnały świadczące występowaniu przemocy, szczególnie gdy osoby doznające przemocy bądź świadkowie próbują to ukryć.
- W przypadku, w którym zaistnieje podejrzenie stosowania przemocy domowej, wszczynają procedurę „Niebieskie Karty”.
- Informują osoby doświadczające przemocy domowej o możliwościach uzyskania pomocy i wsparcia.
- Wystawiają, na prośbę poszkodowanych, bezpłatne zaświadczenia lekarskie ustaleniu przyczyn i rodzaju uszkodzeń ciała związanych ze stosowaniem przemocy domowej.
- Informują osoby doznające przemocy domowej o miejscach i warunkach wystawienia obdukcji.
- Biorą udział w procedurze odebrania dziecka przez pracownika socjalnego w przypadku bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia dziecka w związku z przemocą domową (lekarz, ratownik medyczny, pielęgniarka).
- W przypadku stwierdzenia podczas badania lub podejrzenia popełnienia przestępstwa, powiadamiają organy ścigania.

Organizacje pozarządowe, związki wyznaniowe, Kościoły

- Prowadzą działalność edukacyjną i profilaktyczną.
- Udzielają pomocy i wsparcia psychologicznego.
- Prowadzą działania wspierająco-terapeutyczne.
- Prowadzą poradnictwo prawne, socjalne, zawodowe.

Zespoły interdyscyplinarne ds. przeciwdziałania przemocy domowej

- Realizują działania określone w gminnym programie przeciwdziałania przemocy domowej oraz ochrony osób doznających przemocy domowej.
- Koordynują działania podmiotów wchodzących w skład zespołów.
- Diagnozują problem przemocy domowej (np. poprzez zbieranie danych, prowadzenie statystyk, monitorowanie).

- Podejmują działania w środowisku zagrożonym przemocą domową, mające na celu przeciwdziałanie temu zjawisku (np. inicjowanie działań profilaktycznych dla grup ryzyka na podstawie lokalnych diagnoz i analiz).
- Inicjują interwencje w środowisku dotkniętym przemocą domową (np. powołują grupy diagnostyczno-pomocowe uprawnione do działania w konkretnych sprawach).
- Upowszechniają informacje o instytucjach, osobach i możliwościach udzielania pomocy w środowisku lokalnym.
- Inicjują działania w stosunku do osób stosujących przemoc domową (np. występują do Starosty Powiatowego/PCPR o podejmowanie i realizowanie programów korekcyjno-edukacyjnych oraz psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową).

Grupy diagnostyczno-pomocowe

- Opracowują i realizują plany pomocy w indywidualnych przypadkach występowania przemocy domowej (Indywidualny plan pomocy należy opracować wspólnie z osobą doznającą przemocy domowej, a stan jego realizacji powinien być monitorowany
- przez cały okres udzielania pomocy. Plan pomocy będzie zróżnicowany w zależności od sytuacji osoby doznającej przemocy).
- Monitorują sytuację rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz rodzin zagrożonych wystąpieniem przemocy.
- Dokumentują działania podejmowane wobec rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz ich efekty.
- Podejmują inne zadania sprzyjające zmianie sytuacji rodziny (np. wzmacnianie jej zasobów, motywowanie do realizowania przyjętych działań), przekazują przewodniczącemu zespołu informacje o podjętych działaniach.

REKOMENDACJE DLA PODMIOTÓW REALIZUJĄCYCH PROGRAMY OCHRONY OSÓB DOZNAJĄCYCH PRZEMOCY DOMOWEJ

Zasady oraz zalecenia postępowania z osobą doznającą przemocy domowej w klarowny sposób opisuje Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 września 2023 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”. Odnosi się ono w dużej mierze do samej procedury NK, natomiast w najlepszy możliwy sposób nakreśla, jak wszystkie służby oraz osoby pracujące z osobami doznającymi przemocy domowej powinny z nimi postępować. Według zapisów rozporządzenia osoba pracująca z osobą doznającą przemocy domowej:

- Podejmuje wobec niej interwencję w taki sposób, aby zapewnić jej bezpieczeństwo (w tym zapobiegać narażaniu jej życia i zdrowia, udzielać

ewentualnej pomocy przedmedycznej i zapewnić pomoc medyczną, zaspokajać jej potrzeby, oferować wsparcie i poradnictwo specjalistów).

- Przeprowadza wstępną diagnozę dotyczącą doznawania przemocy domowej oraz prowadzi rozmowę z osobą doznającą przemocy, zapewniając jej godne warunki, poszanowanie oraz bezpieczeństwo.
- Prowadzi rozmowy z osobą doznającą przemocy w prosty i przejrzysty sposób, dostosowany do konkretnej osoby, mający wpływ na zdolność rozumienia sytuacji i rzeczywistości.
- Prowadzi rozmowy z nieletnią osobą doznającą przemocy domowej w obecności opiekuna prawnego lub faktycznego (co ważne: na posiedzenie grupy diagnostyczno-pomocowej nie zaprasza się małoletniego).
- Prowadzi rozmowy z osobą nieporadną przez jej stan fizyczny lub psychiczny w obecności opiekuna prawnego lub faktycznego albo pełnoletniej osoby wskazanej przez osobę doznającą przemocy domowej.
- Podejmuje wyżej wymienione działania (w miarę możliwości) w obecności psychologa.

W określaniu działań, które mają na celu ochronę osób doznających przemocy domowej, należy wziąć pod uwagę wszystkie elementy, które mają wpływ na pozostawanie w przemocowym kręgu – tzw. czynniki zniewalające – jak i elementy, które stanowią czynniki wyzwalające. Takie założenie pozwoli na opracowanie kompleksowego planu pomocy osobom doznającym przemocy domowej.

Podejmując działania na rzecz osób doznających przemocy domowej stosuje się zasadą interdyscyplinarności, uwzględniając uwarunkowania dotyczące zjawiska przemocy domowej.

Niewątpliwie przemoc domowa jest zjawiskiem wielopłaszczyznowym, wymaga działań prawnych, psychologicznych, socjalnych, społecznych czy medycznych. Działania o charakterze interwencyjnym i prawnym należy prowadzić opierając o współpracę służb i instytucji, formułując najbardziej trafne formy pomocy.

Konieczną zasadą stosowaną w pracy z osobami doznającymi przemocy jest budowanie i wzmacnianie kontroli nad własnym życiem – poczucie podmiotowości i sprawstwa. Ważne, aby stosować elastyczność w działaniach, szanować poziom gotowości przyjęcia zmian w życiu osób krzywdzonych.

ADRESACI PROGRAMU OCHRONY OSÓB DOZNAJĄCYCH PRZEMOCY DOMOWEJ

Programy ochrony osób doznających przemocy domowej są adresowane do:

- Osób doznających przemocy domowej.
- Świadców przemocy domowej.
- Osób pracujących w instytucjach wymienionych jako realizatorzy programów, m.in.: psychologów, terapeutów, prawników, pracowników socjalnych,

policjantów, prokuratorów, sędziów i kuratorów sądowych, lekarzy, pracowników placówek leczenia odwykowego.

ZASADY REKRUTACJI DO UDZIAŁU W PROGRAMIE OCHRONY OSÓB DOZNAJĄCYCH PRZEMOCY DOMOWEJ

Podstawowym powodem objęcia osoby działaniami programu ochrony osób doznających przemocy domowej jest procedura „Niebieskie Karty”. Należy jednak pamiętać o zasadzie interdyscyplinarności oraz współpracy w przeciwdziałaniu przemocy domowej i przestrzegać kilku podstawowych założeń:

- Poszczególne instytucje mają jedynie częściową wiedzę na temat sytuacji w danej rodzinie.
- Do udzielenia skutecznej pomocy niezbędna jest współpraca służb.
- Skuteczność pomocy znacznie wzrasta, kiedy działania są zaplanowane z wykorzystaniem informacji uzyskanych od wszystkich służb i instytucji.
- Skuteczność pomocy znacznie wzrasta, kiedy łączymy kompetencje i możliwości poszczególnych służb i instytucji.
- Najwięcej zależy od woli, motywacji i wiedzy poszczególnych osób, a procedury i narzędzia jedynie ułatwiają działania.

KWALIFIKOWANIE DO UDZIAŁU W PROGRAMIE OCHRONY OSÓB DOZNAJĄCYCH PRZEMOCY DOMOWEJ

Realizatorzy programu ochrony osób doznających przemocy domowej kwalifikując uczestników do udziału w programie oraz opracowując szczegółowy plan jego realizacji powinni opierać się o indywidualną diagnozę każdego uczestnika, obejmującą:

- Okoliczności skierowania do udziału w programie.
- Określenie relacji/stopnia pokrewieństwa z osobą/osobami stosującymi przemoc domową.
- Określenie, czy aktualnie uczestnik programu doznaje przemocy ze strony tej osoby/tych osób.
- Określenie okoliczności oraz form doznawanej dotychczas przemocy.
- Określenie aktualnej sytuacji rodzinnej oraz zawodowej.
- Określenie cech psychospołecznych i osobowościowych istotnych ze względu na pracę w programie.
- Określenie zasad bezpieczeństwa względem osoby doznającej przemocy.

ZASADY FINANSOWANIA PROGRAMU OCHRONY OSÓB DOZNAJĄCYCH PRZEMOCY DOMOWEJ

Źródłami finansowania programu ochrony osób doznających przemocy domowej są: budżet gminy/powiatu, dotacje celowe oraz środki pozabudżetowe pozyskane z innych źródeł.

MONITORING PROGRAMU OCHRONY OSÓB DOZNAJĄCYCH PRZEMOCY DOMOWEJ

Realizator programu ochrony osób doznających przemocy domowej odpowiada za prowadzenie działań monitorujących. Ważne jest, aby mieć wyobrażenie stanu pożądanego, który stanowi główny punkt odniesienia do monitoringu programu, czyli to, po czym poznajemy, że odnieśliśmy sukces lub ponieśliśmy porażkę. Monitoring prowadzony jest w sposób ciągły podczas trwania całego programu, wykorzystuje analizę danych ilościowych, uzyskanych na podstawie sprawozdawczości/informacji od instytucji i podmiotów zaangażowanych w realizację programu. Wyniki monitoringu powinny być wykorzystywane do udoskonalania kolejnych edycji programu, w celu lepszego zarządzania programami oraz osiągnięcia lepszych rezultatów ich realizacji.